

Juryrapport finale Write Now! 2018

Lieve finalisten, geachte aanwezigen,

Als juryvoorzitter is het aan mij de taak en de eer om dit juryrapport te schrijven. Ik heb me laten vertellen dat de belangrijkste functie van het juryrapport is om het bekendmaken van de prijswinnaars zo spannend mogelijk te maken. Het juryrapport moet lang zijn, zeker twee à drie A4'tjes, zodat iedereen goed de kans krijgt zenuwachtig te worden. Spanningsopbouw dus. Onmisbaar in een goed verhaal, zo luidt het devies, maar bepaald niet waar je als finalist op zit te wachten tijdens de prijsuitreiking. Dan ben je eerder op zoek naar wat *spanningsafleiding*. Dat weet ik uit ervaring. Ik ga het dus niet aanpakken zoals het hoort, maar wil juist proberen om jullie een beetje af te leiden en dan opeens, zonder waarschuwing, zeg ik wie er gewonnen heeft. Dat had ik namelijk zelf heel prettig gevonden, vorig jaar.

Vorig jaar zat ik daar tussen jullie, als hoopvolle finalist en nu, nu sta ik opeens hier, als zogenaamde autoriteit – ik zeg dit om de betrekkelijkheid van mijn rol als juryvoorzitter duidelijk te maken en ook van jury's in het algemeen. Wat kun je als jury zeggen tegen vijftien liefhebbers der letteren, want dat zijn we allemaal. We kunnen zeggen: 'ga door, ga zo door, blijf schrijven!' Maar mijn hoop en mijn vermoeden is dat jullie dat uit jezelf al doen en onze aansporing helemaal niet nodig hebben. Bovendien, wat weten wij van jullie? We kennen jullie van één verhaal of een handjevol gedichten. We hebben er eigenlijk geen idee van wat jullie tot schrijven drijft, en welke vorm van hart-onder-de-riem-stekerij jullie kunnen gebruiken op elke respectievelijke sport van de ladder. 'Ladder?!' klinkt het uit de zaal. 'Het schrijverschap als ladder... nou nou... ik ben benieuwd of die metafoor standhoudt' – we zullen zien. Ik ben zelf in elk geval een keer heel hard van die ladder gevallen en het duurde een paar jaar voor ik er weer op klom, maar uiteindelijk heb ik juist daaraan veel gehad. En ook aan dit driestappenplan: (1) schrijf iets op, (2) leg het een tijdje weg en (3) lees het nog eens en kijk of het stand houdt. Maar voor een ander raakt zo'n rijtje kant noch wal, en de regels die je om de oren vliegen over strevende personages, catharsis, het aristotelisch model en wat niet allemaal nog meer; het gehamer op 'ronde' verhalen... Het is allemaal wel waar, het werkt ook, maar *je hebt er alleen wat aan als je er wat mee kan* – zoals Johan Cruijff misschien gezegd zou kunnen hebben (als hij nog leefde en me had willen helpen met dit juryrapport).

We staan dus met lege handen. Ja, straks staan er een paar met bloemen en over een tijdje misschien met een boekencontract. Maar hoe je moet schrijven kan niemand je vertellen en bij nader inzien is die ladder ook een slechte metafoor, ik geef het toe, want je komt al schrijvend nooit echt in de wolken, het blijft wroeten in de modder en krabbelen in de marge. En om de een of andere reden kunnen wij liefhebbers juist dat niet laten. We vinden het zelfs leuk. Waarom? Misschien omdat schrijvers voordat ze gaan schrijven eerst lezen, daar plezier aan beleven en de stap naar het maken wagen omdat het zo... zo... spannend is... (daar hebben we het woord weer dat ik juist wilde vermijden). Misschien omdat je bij het schrijven, wanneer je begint aan een tekst, net als bij het lezen, nog *niet* weet waar je uit gaat komen, en hoe je er zal geraken. Ter illustratie een zin van Erich Kästner die grofweg samenvat wat het is om 'te leven', maar net zo goed gaat over wat het is om 'te schrijven over het leven.' Hij gaat zo: 'Elke dag is voor degene die hem beleeft, een reis met de verkeerde trein naar de verkeerde bestemming. Omdat er vele mogelijkheden zijn en er maar één daarvan verwezenlijkt kan worden, wordt het onwaarschijnlijke werkelijkheid.'

En dat met maar 26 letters. Zo waren er ook dit jaar weer wat onwaarschijnlijke combinaties waarvan je zeker weet dat niemand ze ooit eerder heeft gezegd of opgeschreven. Bijvoorbeeld: 'Op de tuintafel ontdooit Frits in een boterhamzakje.' Het zou een goeie eerste zin van het verhaal zijn geweest. Helaas weet de lezer tegen die tijd al dat Frits een hamster is. Of deze: 'Ik besloot te doen waar ik in die tijd in uitblonk. Niets.' Onwaarschijnlijk leuk om te lezen – en ik kan nog meer voorbeelden noemen – maar uiteindelijk hangt een winnende tekst niet aan elkaar van pakkende zinnen en goeie vondsten. De winnende tekst is ook geen stijloefening. Die indruk maakten een aantal inzendingen dit jaar. En

het mag niet onvermeld: stijloefeningen zijn belangrijk, ik lees ze zelf ook graag, maar voor de top drie zochten we naar iets dat de stijloefening overstijgt, naar een tekst waar achter de woorden nog een hele wereld verscholen ligt. Lukt het me trouwens om jullie een beetje af te leiden? Ik hoop het maar. We zijn intussen al op de tweede pagina.

Jullie teksten waren dit jaar heel divers, zowel qua stijl als in keuze van onderwerp, en daar zijn wij als jury blij mee. Er is ook duidelijk veel schrijftalent onder de finalisten, we zagen veel potentie. Potentie die er bij een deel van de inzendingen nog niet helemaal uitkwam. Toegegeven, drie weken is kort voor het schrijven van een finaletekst, maar juist daarom ook een goede test. Over het algemeen is ons vermoeden dat veel van jullie nog meer in je mars hebben. Daarom hebben we dit jaar extra veel eervolle vermeldingen. Teksten die opvielen door hun kwaliteit, maar die nog niet voldoende waren uitgewerkt om bij de beste drie te horen. Deze deel ik straks als eerste uit, daarna zijn de winnaars pas aan de beurt. Maar, zoals beloofd, eerst nog wat afleiding.

Bij het kritisch lezen van teksten, die van jullie nu, maar ook mijn eigen, heb ik altijd Robbert-Jan Henkes en Erik Bindervoet in het achterhoofd. In de polemische bundel met de kraakheldere titel *Waar wij voor zijn en tegen* ontleden ze de eerste zin van alle dat jaar verschenen Nederlandse romans. Het is een goede toets voor de kracht van literaire beelden. Want het eerste beeld van een tekst moet scherp zijn, maar elk daaropvolgend beeld ook. Een voorbeeld: met een zon die het firmament in kantelt kom je niet weg, want de zon is rond en heeft geen kanten en kantelen kan ze dus niet, aldus Henkes en Bindervoet. Het is een relativerend en ontnuchterend naslagwerk, en bovendien heel nuttig, want ook ik heb me weleens vergrepen aan ingewikkelde constructies in de voltooid verleden tijd. Of net iets te vaak op de helft van een zin tussen binnenwereld en buitenwereld geschakeld, zodat je er als lezer gewoon zeeziek van werd. Soms is het nodig om kritisch en onwelwillend naar je eigen werk te kijken, alsof het je aan de ontbijttafel onder de ogen is geschoven, als je net wakker en een beetje sacherijng bent. Ook hier is de schrijver lezer.

Afstand nemen tot je tekst kan ook in de tekst zelf. Dat bewijst de eerste inzending die goed is voor een eervolle vermelding. Niet alle juryleden waren even enthousiast over de vorm waarin de vertelling is gegoten, maar het is knap hoe in deze monoloog de stem van de schrijver doorklinkt. De lezer komt meteen aan het begin te weten dat de moeder haar geheugen verliest. Ik citeer: 'Meer valt er niet van te maken / Ik hoor u al / Denken / En zuchten / Dat het over iets zwaars gaat / Maar dat doet het niet / Het gaat prima / Met mijn moeder.' De directheid geeft lucht en speelsheid aan het geheel. Het getuigt van zelfinzicht en het helpt je als lezer mee te gaan in de bezwering van de dood die daarop volgt. Applaus voor *Raison D'être* van **Matilde Quiryne**.

Speelsheid was, naast erotiek, ook te vinden in de poëzie-inzendingen. Het waren er dit jaar maar een paar. Eentje sprong eruit door de coherentie in de gedichtenreeks. Je ziet dat er heldere keuzes zijn gemaakt. Het is bijna een cyclus. De jury was niet over alle beeldspraak even enthousiast, maar we genoten zeker van de volgende constatering: 'Zo hangen je longen er na een dagje schreeuwen bij.' Ook deze schrijver verdient een eervolle vermelding, gefeliciteerd: **Emma van Hooff**.

Er is nog een tekst die we bijzondere aandacht willen geven voordat we aan het prijzencircus beginnen. (We hebben nog even. We zijn pas bijna op de derde pagina). Deze inzending viel op door de verzorgde stijl, de muzikaliteit van de taal, de volle zinnen. Het is duidelijk dat een bedreven schrijver de pen hanteert. De jury was unaniem enthousiast over de leeservaring. Helaas wordt de dramatische verwachting van het begin, aan het einde niet ingelost. Hierdoor blijf je onbevredigd achter. Misschien wordt het ooit nog een langer verhaal, of een roman. We hopen het. Een eervolle vermelding voor **Emma Stomp**.

Nu we langzaam bij de prijswinnaars komen kan ik vertellen dat we lang hebben getwijfeld over plaats twee en drie. De inzendingen zijn allebei heel kundig en met grote zorg geschreven, het zijn goed leesbare verhalen. Bovendien getuigen ze beide van een sterk inlevingsvermogen. Er zijn nog meer overeenkomsten, maar die wil ik nog net niet verklappen en over de verschillen is ook iets te zeggen:

ze verschillen sterk in setting en in stijl, de een nuchter en realistisch, de ander romantisch, bijna als een film.

De derde prijs gaat naar een verhaal dat geschreven is vanuit het perspectief van een dementerende vrouw. Geen makkelijke keuze. Maar juist de poging om nog vast te houden aan details, aan herinneringen, namen, cijfers, juist dat maakt het zo gevoelig en uiteindelijk zo schrijnend. De tekst is erg direct. Sommige juryleden vonden dat het wel wat minder kon, de dialoog doet bij vlagen zelfs een beetje soap-achtig aan. Maar de eerste zin maakt meteen dat je wil doorlezen en dat is niet onopgemerkt gebleven. De derde prijs gaat naar *Marmelade* van **Marjolijn van de Gender**.

De tweede prijs gaat ook naar een verhaal over een oudere vrouw. De tekst is stijlvast en goed geschreven. Een deel van de jury stoorde zich een beetje aan de couleur-locale en vond het soms wat bloemrijk. Maar de veelheid aan details en de uitgekiende beschrijvingen vertelden ons iets over de hoofdpersoon. Ze werd een mens van vlees en bloed en we leerden haar, al lezende, echt kennen. De scène waarin ze een stapel zelfhulpboeken de deur uit mietert is niet langer dan twee zinnen, maar het beeld blijft je bij. Dat getuigt van groot talent. De tweede prijs is voor de schrijver van *Wegens omstandigheden tijdelijk gesloten*: applaus voor **Marie Borremans**.

Over de winnaar waren we het vrij snel eens. Zoals in veel verhalen dit jaar speelt de dood een rol. Ja, er werd wat afgestorven in de inzendingen. En dat is te begrijpen. Wie over het leven schrijft krijgt de dood er gratis bij. In de winnende tekst is de dood geen dramatisch hoogtepunt. Hij is de stille aanwezige, meteen vanaf het begin, als je nog niet eens weet waar het over gaat. De stem van de jonge hoofdpersoon, een kind nog maar, loodst ons intuïtief, schijnbaar moeiteloos, van het heden naar het verleden en weer terug. Door zijn ogen zien we zijn vader rouwen om diens vader en schetst de schrijver een overtuigend universum waarin de emotie nooit wordt uitgemolken, maar tussen de regels zit. Onnadrukkelijk, en tegelijk onontkoombaar. De eerste prijs gaat naar een knappe verteller met een origineel taalgevoel, de winnaar van Write Now! 2018 is **Anne Giesen** met *Regendagen*.

Kyrian Esser (juryvoorzitter finale Write Now! 2018)

Charlotte Van den Broeck
Erik Brus
Janneke Siebelink
Marnix Verplancke